

ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОГО БІЗНЕСУ У СИСТЕМІ ГЛОБАЛІЗОВАНОЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*Редзюк Є.В., к.е.н., доц.,
старший науковий співробітник
сектору міжнародних фінансових досліджень
redzyuk@gmail.com*

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м.Київ

Починаючи з 50-х рр. ХХ ст. розвиток глобалізаційних економічних процесів відбувався динамічно і повномасштабно у світі.

До початку ХХІ ст. цей темп тільки посилювався, а взаємозалежність і відкритість економік різних країн світу між собою зростала.

На основі поширення процесів глобалізації, швидко формувалися елементи нової економіки, які базувались на інформаційних технологіях і на знаннях. В 2010-2020-х рр. до нової економіки знань також долучаються розвиток нано- та біотехнологій, їх інтеграція з інформаційними технологіями, технологіями на базі штучного інтелекту.

В цілому, світова економіка перейшла від формування високої доданої вартості в промисловому секторі до інформаційно-комунікаційної сфери, мультимедіа, патентів, ноу-хау, технологій, унікальних ІТ-розробок, брендів.

Відзначимо, що глобалізована світова економіка останні 3-4 роки суттєво трансформувалась під впливом сучасних викликів: пандемії COVID-19, військового вторгнення РФ в Україну, фрагментації та регіоналізації міжнародної торгівлі, високих темпів інфляції і низьких темпів економічного зростання в провідних економіках світу, розгортання процесів інтелектуалізації й кардинальних технологічних змін, які отримали назву четвертої промислової революції, потужний розвиток штучного інтелекту і використання його бізнесом у досягненні своїх цілей тощо. Ці процеси породжують значні виклики для всіх без винятку країн світу і, скоріш за все, призведе до деградації неефективних, неінноваційних економік, не здатних знайти відповіді на ці виклики. При цьому Україна стоїть перед екзистенційною проблемою не тільки перебудови своєї економіки, а й всіх державних інституцій, особливо військово-безпекових для виживання, як держави так і її населення [1].

Вищезазначені глобальні виклики для України свідчать про суттєву потребу у формуванні нової експортоорієнтованої та інноваційної вітчизняної економіки, яка б могла повноцінно інтегруватись і зайняти провідне, конкурентоспроможне місце серед інших країн світу в XXI ст.

Але існуюча динаміка за останні понад 20 років показує, що структурно українська економіка, на жаль, системно деградує. Так, у 2001 році на сировину припадало 64,5% експорту, а в 2021 році – 73%.

Частка продукції з використанням технологій середнього та високого рівнів у 2001 році складала 25,1% експорту, а в 2021 році – 15%.

До того ж, економіка України технологічно продовжує старіти. Частка підприємств, які впроваджують нові технології, скоротилася з 14,8% у 2001 році до 13,8% у 2019 році.

Середній показник у Євросоюзі – 51%. Частка реалізованої інноваційної продукції від усього обсягу випуску промислових підприємств України скоротилася з 9,4% у 2001 році до 1,3% у 2019 році.

У ЄС цей показник становить 17%. Продуктивність праці в Україні становить 20,5 тис. дол. США створеного ВВП на одного зайнятого. Це в рази менше, ніж в Угорщині (63,4 тис. дол. США) чи Болгарії (44,6 тис. дол. США) [2;3].

Військові дії також суттєво вплинули на промисловий, кадровий, інфраструктурний потенціал України, який суттєво зазнав втрат.

За останні майже 2 роки війни відчутної перебудови на військово-інноваційний тип економіки ще й досі не видно. Значна частина військово-технічної і фінансової допомоги здійснюється партнерами з США, ЄС і Великобританії.

Також суттєво допомагають різні волонтерські групи, але системних заходів з перебудови вітчизняної економіки, очевидно, не відзначається.

Тому, на наш погляд, враховуючи всі ці виклики, необхідно сформувати нову стратегію розвитку економіки України, яка б враховувала існуючі військові ризики і ризики швидкої високотехнологічної глобалізації.

В контексті інтеграції економіки України до ЄС, необхідно сформувати більш конкурентоздатну, інноваційну економіку, щоб не залишитись аутсайдером і слабким сировинно-аграрним придатком ЄС.

В існуючих умовах Україні доцільно запровадити цілеспрямовану стимулюючу державну політику розвитку та активних інновацій на всіх рівнях нашої країни.

Для належної реакції суспільства, влади та бізнес-еліт на нові вимоги часу потрібно проводити відповідну просвітницько-роз'яснювальну роботу, надавати стимулюючі заходи експортним товарам з високою доданою вартістю, формувати чіткі і прозорі програми розвитку малого і середнього підприємництва, підготовки висококваліфікованих кадрів під вимоги сучасної економіки знань, надавати стабільне фіскально-монетарне забезпечення довгостроковому інноваційно орієнтованому економічному зростанню, забезпечити прозору і якісну співпрацю бізнес-структур щодо військового забезпечення країни.

Крім того, необхідно поліпшувати соціально-економічні умови шляхом створення комфортних і безпечних умов життя для зменшення еміграційного потоку економічно активного населення. Одним з провідних секторів, що може суттєво посилити Україну на світових ринках товарів і послуг може стати ІТ-сектор.

Для цього необхідно забезпечити підготовку кваліфікованих людських ресурсів, покращити інституційне середовище інформаційно-комунікаційної інфраструктури, оптимізувати діловий клімат, а саме забезпечити верховенство права і недоторканість приватної власності.

Також потрібно поступово позбавлятися структурної неадекватності економіки України.

Для цього необхідне залучення іноземних патентів, ноу-хау, технологій, капіталу і високоінтелектуальних людей.

Це вимагає перегляду підходів щодо співпраці з міжнародними партнерами, є необхідність в покращенні умов щодо їх залучення (впровадження індустріальних та інноваційних парків, надання значних преференцій для спільних підприємств високотехнологічних сфер діяльності тощо).

Все більша ізоляція РФ і Китаю може бути можливістю для української економіки стати надійним партнером для країн ЄС, США, Великобританії, Японії, Південної Кореї, Канади і Австралії, які виробляють приблизно 70% високотехнологічного світового ВВП. Тому потрібно приймати відповідну, зрозумілу і прозору довгострокову стратегію розвитку (з відповідними стимулюючими програмами) для міжнародних партнерів України і її суспільства. В

комплексі з поступовим покращенням якості життя в Україні такі заходи будуть системним джерелом для економічного зростання в майбутньому.

Формуючи сьогодні професійний державний апарат, людський потенціал і привабливі умови для бізнес-структур, завтра Україна отримає надійну систему безпеки, високотехнологічну економіку і гідний рівень життя [4;5;6].

Література.

1. Структурні трансформації у світовій економіці: виклики для України / Аналітична доповідь / В.Сіденко (керівник проекту) та ін. – Київ: Заповіт, 2017. – 182 с.
2. Іщук С.О., Полякова Ю.В., Ривак Н.О., Процевят О.С. Український товарний експорт в умовах глобальних економічних змін: наукове видання; НАН України. ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього Національної академії наук України”; [наук. ред. С.О. Іщук]. – Львів, 2021. – 72 с.
3. Чижиков Г. Сировинного експорту – більше, нових технологій і малого бізнесу – менше. Що Україні треба міняти? / інтернет-видання «Економічна правда» / 21 липня 2020 р. / URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/07/21/663163/>
4. Редзюк Є.В. Стан, проблеми і чинники гальмування розвитку бізнес-активності в Україні / Збірник наукових праць "Стратегія економічного розвитку України", КНЕУ ім. В.Гетьмана. – 2 (52) м.Київ, 2022. – с.35-48
5. Редзюк Є.В. Місцеве самоврядування як фактор відбудови української економіки / Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Науково-практичний журнал. N2/30 /2023. – К.: Міленіум, 2023. – с.57-71
6. Редзюк Є.В. Українська економіка в умовах війни: потенціал, можливості і перспективи / газета «Дзеркало тижня» // Рубрика: Макрорівень // 24.03.2023 р. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/ukrajinska-ekonomika-v-umovakh-vijni-potentsial-mozhливosti-i-perspektivi.html>